

הנסיגה החד צדדית – טעות ביטחונית בקנה מידה היסטורי

יעקב עמידרור

מטרותיה של תוכנית ההינתקות

ב-18 באפריל 2004 פרסמה ממשלת ישראל את החלטתה לסגת חד-צדדית משטחים פלסטיניים. הודעת הממשלה ממעיטה – ובצדק – מערך הישגיה הצפויים של התוכנית. על-פי ההודעה תושג "מציאות ביטחונית טובה יותר, לפחות בטווח הארוך" – ביטוי חסר משמעות ומעורפל. אין בהודעה זכר להבטחותיו של ראש לשכת ראש הממשלה לשעבר בדבר הקפאת המצב ביהודה ובשומרון בעקבות ביצוע התוכנית. נהפוך הוא. על-פי ההודעה, התוכנית נוצרה כי "הקיפאון הגלום במצב הנוכחי הנו מזיק. כדי לצאת מקיפאון זה על ישראל ליזום מהלך שלא יהיה מותנה בשיתוף פעולה פלסטיני"; "היציאה מרצועת עזה וצפון השומרון תקטין את החיכוך עם האוכלוסייה הפלסטינית ויש בה פוטנציאל לשיפור מרקם החיים והכלכלה הפלסטינית". נכון שפירוק ההתנחלויות והוצאת יחידות הצבא יצמצמו את החיכוך עם האוכלוסייה הפלסטינית, הישג שיש לו פוטנציאל גדול, שהרי נרחבים הם האזורים בין הים לירדן שפניו יהודים מהם סביר שיקטין את החיכוך עם הפלסטינים. אבל כמעט כל המומחים מסכימים, שלציפייה לשיפור באיכות החיים של הפלסטינים אין על מה לסמוך, שהרי

ההינתקות תמיט אסון כלכלי על הפלסטינים.

גם הטענה כי "מהלך ההינתקות ישלול את תוקפן של הטענות כנגד ישראל בדבר אחריותה לפלסטינים ברצועת עזה" היא חסרת יסוד מבחינה משפטית ומדינית. ברור שכל עוד שומרת ישראל על ההיקף החיצוני של הרצועה, ואין יוצא ואין בא ללא בדיקתה ואישורה, היא תמשיך להיתפס כאחראית לגורל התושבים שם. ולא זו בלבד, אלא שהלחץ לפתוח לפלסטינים דלתות כניסה ויציאה יהיה כבד ביותר, וסביר להניח שישראל תתפשר על צורכי הביטחון שלה כדי להפיג את הלחץ. נראה אפוא שממשלת ישראל לא הצליחה להביא בהחלטתה שום נימוק רציני אחד העומד בפני הביקורת כדי להצדיק את הצעד הקשה שאותו היא נוקטת. לעתים, בעת שעולה לדיון תוכנית מדינית, קשה להעריך למה היא תוביל מבחינה ביטחונית, וגם לאחר זמן התוצאה בפועל שנויה במחלוקת ויש המגנים על מהלכים מסוימים גם כאשר המציאות שונה לחלוטין מזאת שהם צפו. הגישה הנכונה שיש לנקוט בניתוח הצעות מדיניות, כמו תוכנית ההינתקות, היא גישה אנליטית השואלת: מה הסיכוי לשפר את מצב הביטחון לאחר ההינתקות, ומה הסיכון שמצב זה יוחמר? אין זה המקום להציע

חלופות לתוכנית העומדת לדיון, אם כי מן הראוי להעריך באופן כללי מה הן ההתפתחויות האפשריות לו היה נשמר הסטאטוס קוו, ללא ביצוע התוכנית, וזאת מטרת המאמר הזה.

תומכי הנסיגה החד-צדדית משמאל מנסחים את הצד החיובי שבה בערך כך: "תוכנית ההינתקות יוצרת הזדמנות להיווצרותה של דינאמיקה חיובית במערכת הישראלית-פלסטינית", או: תוכנית ההינתקות עשויה להיות "שלב ראשון בתהליך של יישוב הסכסוך עם הפלסטינים... הפרטנר ייווצר אם הפלסטינים... ינצלו את ההזדמנות ויזיחו רצינות בהתייחסותם לשלב הראשון של מפת הדרכים שצריך להביא להורדת האלימות". אומנם מפת הדרכים דורשת צעדים נמרצים וברורים יותר מאשר סתם "הורדת רמת האלימות". ואולם אפילו המסתפקים במועט זה, מן הראוי שישבירו איך אפשר להשיג מהפלסטינים את צמצום האלימות לאחר הנסיגה מעזה. אפילו אחרי ירידתו של ערפאת מעל הבמה, האם יש סיכוי שיורשיו יסכימו להילחם בחמאס, האם ינקטו צעדים פעילים כדי למנוע ממנו לפעול, וכיצד יפרקו הם את תשתית הטרור או ימנעו את התחזקותה? ערפאת כבר הוכיח שאין ברצונו לעשות את הנדרש כדי להחליש את יכולות הטרור, והרי זה מה שציפתה ממנו

המנהיגות הישראלית בשנת 1994, עת נכנסו הוא ואנשיו לשטח. מדוע תנהג ההנהגה הפלסטינית אחרת בשעה שישראל נסוגה תחת לחצו של אותו טרור, כשעתה אין לפלסטינים אפילו מחויבות כלשהי כלפי ישראל, בניגוד לזאת שהייתה אחרי הסכם אוסלו. ודאי שרבים בקרב הפלסטינים בעזה רוצים בשקט שיאפשר להם חיים נורמליים, אבל יציאה מעזה באופן שיראה שם כבריחה, האם היא תוסיף להם עוצמה בתוך החברה הפלסטינית? אשר על כן, לא ברור על סמך מה מניחים תומכי התוכנית את הנחותיהם האופטימיות לעתיד.

לזמן מה נראָה שיש סיכוי להכניס לתמונה את המצרים. אבל הסתבר שזה היה מצג שווא, שנבע מחוסר היכרות עם מדיניותה של מצרים. כיום נראה, שלכל היותר תסכים מצרים לשפר מעט את מאמציה, שהיו דלים עד כה, למנוע הברחת נשק לעזה, והיא תסייע באימונם של כוחות הביטחון הפלסטיניים. יציאתם של המצרים מן התמונה אינה מאפשרת לבנות הערכה על בסיס הדוגמה הלבנונית. מי שמחזיקה כיום את שיווי המשקל הרופף בלבנון ומונעת את ההידרדרות – שכמה מאתנו חזו בנוגע להמשך הלחימה של חזבאללה לאחר נסיגת צה"ל – היא סוריה, החוששת לשלם את מחיר המלחמה בצפון. בהיעדרה של מצרים מזירת עזה, לא נראה שיש שם כוח שמצד אחד יראה איום ישראלי, ומצד אחר תהיה לו יכולת לכפות על הפלסטינים הפסקה בטרור.

המשמעות המבצעית והטקטית

על סמך האמור לעיל יש להעריך מה יקרה ברצועת עזה עצמה, כלומר, מה משמעותה

של העברת האחריות על הגנת תושבי שדרות, אשקלון ומערב הנגב לידי הפלסטינים. זאת, כאמור, כשבפעם הזאת, שלא כמו לאחר הסכמי אוסלו, אין לאיש בצד הפלסטיני שום התחייבות להילחם בטרור. בניגוד לטיעון הנשמע לעתים בעיתונות ישראלית, כאילו החמאס רוצה בהישארותה של ישראל בעזה, מטרתו של הארגון היא לשחרר את הרצועה ואת יהודה ושומרון מכל נוכחות ישראלית, ולהמשיך אחר-כך במאבק הארוך והקשה מעבר לקו הירוק. לכן יש בסיס להעריך כי:

מדינת ישראל

עומדת להקים בעזה

מדינה, שבה יהיה לחמאס

חופש פעולה, מדינה

שתהיה קשורה בטבורה

לחזבאללה

■ יציאת כוחות צה"ל מעזה תהיה הרת אסון ברמה הטקטית – היא תביא את רקטות הקסאם הנוכחיות אל לב אשקלון, וגורלה יהיה כגורל שדרות. אם יגדל טווח הרקטות, ייכנסו עוד יישובים לטווח האפקטיבי שלהן.

■ אין לדעת מה תהיה המשמעות של פינוי צפון השומרון והאם יצמח משם איום של ירי רקטות גם על מרכז מדינת ישראל. הדבר יהיה תלוי בהיקף חופש הפעולה של צה"ל במרחב.

■ ההינתקות תגרום לצמצום משמעותי ביכולת מדינת ישראל להגיב בשטח – בעזה כמו גם בצפון השומרון – להתפתחויות

מסוג ירי הרקטות. הצמצום ינבע באופן הכרחי מירידה הצפויה ברמת המודיעין, ויותר מזה, מהירידה בחופש הפעלת הכוח המבצעי. צה"ל יאבד את יכולתו להילחם בשרשרת הייצור ובביצוע הירי של רקטות הקסאם.

■ יהיה קשה יותר להגן על קו הגדר בעזה כאשר מצדה האחר לא יהיה כוח ישראלי שיוכל ליצור חיץ של ממש לפניו.

■ אם ברבות הימים תתרוּפף השליטה הישראלית בציר "פילדלפי", או אם יוקם נמל ימי בעזה, או למצער יחודשו הטיסות לשדה התעופה שהוקם שם בעבר, כמובטח בהסכמי אוסלו, אזי יוברחו לשטח רקטות שבטווח הפגיעה שלהן יהיו קריית גת ופאתיה הדרומיים של אשדוד, וכן יוברחו לשם טילי נ"מ שימנעו את חופש הפעולה של חיל האוויר מעל עזה, ואף בשמי מדינת ישראל הסמוכים לגדר.

לסיכום, מדינת ישראל עומדת להקים בעזה מדינה, שבה יהיה לחמאס חופש פעולה, מדינה שתהיה קשורה בטבורה לחזבאללה. ביום שישראל תאבד את הפיקוח ההדוק על גבולות הרצועה מהים ומהאוויר, ייבנה שם איום בנוסח לבנון – רקטות שיאיימו על יישובי ישראל בטווח עשרות קילומטרים. ישראל תאבד את יכולתה להגיב על טרור שייצא מהרצועה, כפי שאין היא נלחמת כיום בטרור היוצא מלבנון (80 אחוזים מאירועי הטרור היוצאים מיהודה ושומרון מבוצעים בידי ארגונים המקבלים סיוע ומימון מחזבאללה, וישראל אינה עושה מאומה למיגור התופעה עקב חששה מידי רקטות של חזבאללה).

אין לדעת אם ההידרדרות תהיה מקדית ונראה את תוצאותיה באשקלון לאחר ימים מעטים, או שהאיום יתממש בזמן מאוחר

יותר, לאחר שימוצה הלחץ הבינלאומי על ישראל להציג את תוכנית הנסיגה הבאה. סביר להניח שהיכולת תיבנה תחת מטריות השליטה הפלסטינית בשטח והאיום ימומש בהתאם לצורך הפלסטיני. בידי ישראל לא תהיה יכולת מספקת למנוע אותו או להשפיע על מימושו.

אלה החושבים שיהיה אפשר לפעול בתוך הרצועה על סמך מידע מודיעיני באותה הקלות שבה פועל צה"ל היום, אינם מודעים למגבלות המדיניות. לאחר הנסיגה יהיה צה"ל מנוע מלפעול ברצועה. רק אם ייצא משם טרור רצחני לאורך זמן, תרכוש ישראל אט-אט ובהרבה דם את הלגיטימציה לשוב ולפעול ברצועה. הטרור שתפגוש ישראל בעתיד, אם יחליטו הפלסטינים להשתמש בו, יהיה טרור מתוחכם יותר ופגיע פחות. קפיצת הדרך שעשה הטרור משנת 1994, עת עזבה ישראל את רצועת עזה, ועד היכולת המתגלה כיום, נותנת קנה מידה ברור לעתיד, כשהרצועה תהיה לאזור שבו אין לישראל יכולת מספקת לפעול.

אסטרטגיית המלחמה בטרור וההינתקות

הנוקים שפורטו לעיל הם ודאיים, אך אין הם החמורים ביותר. חמורה מהם האפשרות הסבירה שהנסיגה החד-צדדית תפגע בתפיסת ההרתעה שישראל (והעולם הדמוקרטי) עמלים לבנות מול גל הטרור העולמי. במעשיה תוכיח ישראל קבל עם ועולם שהטרור מנצח ומשתלם – ובכך תיתן תנופה להמשך הטרור כאן ובמרחקים.

לפני ארבע שנים פרצה מלחמת הטרור הפלסטינית. המלחמה החלה בעת שמדינת ישראל ונשיא ארצות-הברית היו מוכנים למסור לידי הפלסטינים את רצועת עזה על

כל חלקיה, כולל ציר פלדלפי, את הר הבית ואת רוב חלקי העיר העתיקה בירושלים ולמעלה מ-90 אחוזים משטחי יהודה ושומרון. על השולחן הייתה גם הצעתו הפרטית של יוסי ביילין, שהיה מוכן כי ישראל תקלוט מספר ניכר של פליטים במסגרת הסדר כולל. בשום שלב לא הסכימו הפלסטינים לחתום שההסכם יהיה סופו של הסכסוך וכי לא יעלו דרישות נוספות.

לפלסטינים היה נדמה שניתן לכופף את מדינת ישראל בכוח הטרור, במידת מה גם בהשפעת נסיגת צה"ל מלבנון כמה חודשים קודם לכן. ערפאת היה מוכן לצאת למלחמה אף-על-פי שבמשא ומתן עם אהוד ברק היו לו הישגים כבירים: המדינה הפלסטינית עמדה לקום בברכתה של ארצות-הברית ובהסכמת ישראל, ובירתה ירושלים המזרחית ובמרכזה ה"חרם אל-שריף" – הר הבית. ואולם ערפאת סירב לקבל את ההצעה, כנראה משום שלא היה מוכן להיות המנהיג שיסיים את הסכסוך, ולכן לא הסכים להתחייב שלפלסטינים לא תהיינה דרישות נוספות בעתיד. בעיניו, כמו בעיני רבים מאנשיו חניכי "תורת השלבים", ההסכם נועד להיות שלב במאבק לחיסולה של מדינת ישראל. לכן גם ברור מדוע הוא לא יכול להסכים אפילו למספר הנדיב של פליטים שהסכים ביילין שישובו למדינת ישראל. לשיטתו אין להגביל את מספר הפליטים שיחזרו משום שאין להגביל את המאמץ לחיסול מדינת ישראל בהמשך הדרך (ועם זאת ציין אבו מאזן לאחרונה, כי בשיחות אלה היה ערפאת ותן אף יותר ממנו עצמו).

כאמור, הכלי להכניע את ישראל ולא לצלצל לקבל את דרישות הפלסטינים היה הטרור, שנראה לאחר הלחימה הארוכה בלבנון בלתי

מנוצח. צה"ל נתפס בעיני הפלסטינים כמי שברח משדה המערכה הלבנוני בבושת פנים, ונסראללה דחק בפלסטינים לשחזר את הצלחותיו שלו. אמנם בדיקה של הנתונים מראה שלא היה בסיס לתפיסה זו: לצה"ל היו ב-17 החודשים האחרונים לשהותו בלבנון 21 הרוגים, כולם אנשי צבא, ובפרספקטיבה של לחימה נגד ארגוני טרור וגרילה ברור שאין זה קורבן בלתי אפשרי. יתר על כן, לחזבאללה לא היו בעת ההיא הצלחות גדולות; אבל דעת הקהל בישראל לא עמדה בלחצים הפנימיים, ולמקצת ממנהיגי האזור היה נדמה כי זוהי תחילתו של שבר רחב יותר בחברה הישראלית שישחק לידי הפלסטינים, על-פי אותו היגיון. אף-על-פי שהנסיגה מלבנון נראית כהצלחה ישראלית לאור השקט היחסי בצפון, הרי המסר האסטרטגי לטווח הארוך שעלה מן הנסיגה הזאת גרם נזק לישראל, בייחוד בהקשר הפלסטיני.

כשפרצה האינתיפאדה, בעוד המשא והמתן נמשך, לא הבינו צה"ל וקברניטי המדינה שמדינת ישראל עומדת לפני עימות ארוך. התזה השלטת הייתה שערפאת נוקט דרך אלימה רק כדי לאפשר לעצמו להגמיש את עמדותיו לאחר תקופה קצרה. לפי גישה זאת, המלחמה הייתה מעין מהלך סמלי – כדי שערפאת יוכל להצביע על עצמאות שהושגה בכוח. לעומת אי-ההבנה המדינית הסתבר שההכנה ברמה הטקטית ענתה על הצרכים, ובתחילת האינתיפאדה הצליח צה"ל למנוע את ההצלחות שקיוו הפלסטינים להשיג בכוח ההמון המסתער על "צבא הכיבוש". הבעיה החלה לאחר שבתוך זמן קצר הפכה הלחימה, שהייתה בתחילתה מעין גרסה אלימה יותר של האינתיפאדה הקודמת, למלחמת טרור קשה

וארוכה. ערפאת לא חיפש ככל הנראה "סולם" שייתן לו הסכם מדיני טוב יותר או תירוץ לווייתורים, אלא ניסה להכניע את ישראל. כל מטרה אזרחית הייתה לגיטימית בעיני מבצעי הטרור, ותשתית הטרור פרוחה באזורים שבהם איבד צה"ל כל שליטה בעקבות הסכמי אוסלו.

בתקופה זו נולדה הסיסמה "תנו לצה"ל לנצח". היו שהסבירו שאין תשתית לטרור ולכן גם אין להילחם בו באמצעות כוח צבאי סדיר. האמת היא שעד אפריל 2002, במשך כשנה וחצי, היו ידי צה"ל קשורות. הצבא למד בדרך הקשה שאין שום אפשרות להילחם בטרור בלא לשלוט באופן מעשי בשטח. המפקדים החלו להבין שאין שום אפשרות למנוע טרור מבחוץ ללא חיכוך של ממש עם האוכלוסייה האזרחית שבתוכה צומח הטרור וממנה הוא יוצא. בעקבות הטבח בערב פסח 2002 החל מבצע "חומת מגן", שהעיקרון שהנחה אותו היה ברור: צה"ל חוזר אל לב השטח המאוכלס ביהודה ובשומרון כדי לשוב ולשלוט בו בהיבט הצבאי. המהלך הקשה לא הביא מיד פרות נראים לעין. נהפוך הוא. במשך זמן רב עוד נהגו רבים וטובים לעלוב בצבא על שאינו מביא תוצאות, כי בפועל הטרור נמשך והצבא נראה רחוק מניצחון כלשהו. שוב נלמד בדרך הקשה כי מלחמה בטרור אינה עניין לחסרי סבלנות. התוצאות נראו רק לאחר לחימה ממושכת של כשנתיים. בשנתיים אלה נוספה גם הגדר, וזו סייעה מאוד בחלקים שבהם הוקמה, אך ברור שאין היא חזות הכול, שהרי גם באזורים שאין בהם גדר חלה ירידה בטרור. בצמוד למבצע ירדו מאוד גם שיעורי ההצלחה של טרור המתאבדים בתוך הקו הירוק משום שהשב"כ וצה"ל הגיעו לאחוזי סיכול גבוהים

ביותר. ההישארות בשטח ושימוש נרחב בחיסולים ממוקדים של מנהיגי הטרור ומפעיליו, הביאו לירידה גם במספר הניסיונות לבצע פיגועים. הצירוף המכריע של ירידה במספר הניסיונות לבצע פיגועים ועליה באחוזי הסיכול יצר מצב חדש של הורדה ניכרת ביותר בהיקף הטרור.

מדינת ישראל הייתה על סף הישג היסטורי. לראשונה אחרי הרבה שנים שוב הצליחה מדינה דמוקרטית להראות באופן ברור כי ניתן להתמודד עם הטרור, גם ללא

כוח צבאי לעולם

לא יוכל לסלק את הסיבות

לסכסוך בין אומות או בין

חברות, ונראה שגם לא להרוס

את רצון הצד האחר.

השמדה שיטתית של אוכלוסיה, נוסח הטבח ב"אחים המוסלמים" על-ידי אסד בסוריה ב-1982, וכי ניתן להלחם בארגונים מוסלמים נחרצים ואכזרים הפועלים נגד אזרחים ולנצחם. בעולם שבו רבים כל כך נלחמים בטרור, לרוב ללא הצלחה, יכולה ישראל להיות גורם מוביל, מקצועי ומוסרי גם יחד. צה"ל הוכיח, כי כשניתנים לו התנאים ההכרחיים, בעיקר לממש את השליטה בשטח ולחסל את הנהגת הטרור, הוא יודע – בסיוע מנגנון המודיעין המעולה של השב"כ – לפגוע קשה ביותר ביכולות הטרור. שוב ניתן היה להראות כי אין בסיס למיתוס שטופח בעולם לאחר מלחמת העולם

השנייה, כאילו צבא אינו יכול לנצח תנועות טרור וגרילה.

ישראל הייתה קרובה מאד לניצחון. כוח צבאי לעולם לא יוכל לסלק את הסיבות לסכסוך בין אומות או בין חברות, ונראה שגם לא להרוס את רצון הצד האחר. אך הוכח שפעילות צבאית עשויה לצמצם באופן דרסטי את יכולת מערך הטרור לבצע את תוכניותיו. התברר שהיו תשתיות לטרור – המנהיגים, מפקדי השטח, המפגעים והמעבדות הם לב התשתית ואפשר לפגוע בהם. ישראל אימצה בהצלחה את שיטת "הסיכול הממוקד" הפוגע בתשתית האמיתית של הטרור, כלומר בטרוריסטים בעלי הניסיון המבצעי הרב ביותר. שנתיים עברו מאז שהחל מבצע "חומת מגן" ועד שתוצאותיו ניכרו בפועל, וזה משום ששליטה מתחילים להשיג כאשר כובשים את השטח, אך אין "זבנג וגמרנו". לשליטה אמיתית יכול הצבא להגיע רק בתהליך ארוך, סזיפי לעתים, תוך גילוי נחישות והתמדה. אופציית ההשתלטות מחדש עמדה גם כלפי רצועת עזה, אך היא נדחתה מפאת ההנחה שמבצע כזה יהיה קשה ורב קורבנות, הן בקרב חיילי צה"ל והן בקרב האוכלוסייה המקומית. כל עוד נמשך הירי על שדרות וסביבתה בלבד, נראה לרבים שאין לעשות בעזה את שעשו ביהודה ושומרון, אף-על-פי שערב מבצע "חומת מגן" רבים התנגדו לו, ומאותן סיבות. מה תהיה התגובה כשהירי יתרחב לעבר ערים נוספות?

כיום כבר ניכרים ההבדלים בין שטחים שבהם צה"ל חזר ורכש שליטה לאחר לחימה, כלומר ביהודה ובשומרון, לבין שטחים שבהם הוא נשאר בחוץ ולא השתלט עליהם מחדש – רצועת עזה. במקום שבו אין לצה"ל שליטה מאז מימוש הסכמי אוסלו,

אך יש גדר, יושבת שדרות שהפכה לעיר גבול מוכת רקטות קסאם, המשלמת בדם את אובדן השליטה. לעומת זאת, ביהודה ושומרון, עם גדר ובלעדיה, אין ירי תלול-מסלול, ולאט לאט גם סוגי הטרור האחרים מוכלים בידי צה"ל ופגיעתם כיום פחותה בהרבה משהייתה, ואף תפחת עוד כשתושלם הגדר. צה"ל הגיע לרמת סיכול של 80 אחוז מהטרור ביהודה ושומרון, ומנהיגי הטרור שממלאים את מקומם של אלה שנעצרו או חוסלו הם צעירים חסרי ניסיון, שעוסקים בשמירה על חייהם יותר מאשר בהוצאה לפועל של טרור. על כל ההישגים הללו עומדת מדינת ישראל לוותר מרצונה ובלי תמורה.

המשמעות לעתיד

אחרי הנסיגה החד-צדדית, שתיראה בעיני הפלסטינים כמו בריחה (גם אם ישראל תוכיח באותות ובמופתים שלא הטרור גרם להחלטה, אלא סיבות אחרות), יהיה קשה לשכנע מישהו בעולם בכלל ובמזרח התיכון בפרט שהטרור לא ניצח את מדינת ישראל. ניצחון הטרור יהפוך למיתוס שישפיע על העתיד, גם אם משיקולים מדיניים או טקטיים של הפלסטינים תהיה הפוגה בטרור לאחר נסיגת צה"ל. יהיה אולי מאבק פנימי גדול בקרב הפלסטינים על השליטה ועל השלל, אבל יהיה ברור מי ברח ומי השאיר את השלל. כבר היום, לפני שהנסיגה מתבצעת בפועל, סבורים שלושה רבעים מהפלסטינים בשטחים כי ההחלטה לנסיגה חד-צדדית היא ביטוי לניצחון הטרור שהפעילו הפלסטינים. מנהיג חזבאללה חסן נסראללה יאמר בצדק שלאחר ארבע שנות מלחמה הצליחו הפלסטינים לממש מחצית מחלומם, ואין שום סיבה לחשוב שבשנים

הקרובות לא ישיגו גם את החלק השני בתנאי שימשיכו להילחם בישראל מלחמת טרור מתמשכת. האסטרטגיה הפלסטינית תהיה ברורה: יצירת איום על העורף העמוק של ישראל, תוך ניהול מלחמת טרור וגרילה בחסות מטרייה זאת, המונעת מישראל להגיב.

במקום להימצא ערב הישג אסטרטגי משמעותי – כאשר לצד הערבי ברור שמדינת ישראל אינה עושה שום ויתור מדיני עקב טרור אלא נלחמת בו עד חורמה בהצלחה

הסיכוי שמישהו בצד הפלסטיני יסכים לשאת ולתת עם ישראל פוחת עתה פלאים. אם בכוח הטרור מקבלים הפלסטינים את שדרשו ובלא תמורה מעשית או הצהרתית, מה היגיון יש מבחינתם במשא ומתן שבו יש גם לוותר?

של ממש – תעמיד אותנו הנסיגה החד-צדדית על סף עימות מתמשך, בתנאים קשים בהרבה, מול אויב הצובר עוצמה ותנופה עקב הצלחתו. זאת מהותה של החמצה היסטורית.

מעניין היה לשמוע גורמים אמריקניים שהסבירו כי ארצות-הברית התנגדה עקרונית לנסיגה החד-צדדית משום שהיא נוגדת את תפיסתה האסטרטגית, שאין נכנעים לטרור. בסופו של דבר הצליחה ירושלים לשכנע את וושינגטון לתמוך במהלך תמורת הוספת צפון השומרון לנסיגה והגבלת הבנייה בהתנחלויות. משוויתרה על הישג הלחימה בטרור וגילתה את חששה

מלחץ בינלאומי, איבדה ישראל את מעמדה. ארצות-הברית הייתה הראשונה שהבינה זאת והיא מעבה את חבילת הוויתורים לפלסטינים שישראל תשלם במסגרת ביצוע התוכנית. אפילו הממשל הרפובליקני מבהיר שנסיגת ישראל מעזה ומצפון השומרון היא רק שלב ראשון בתהליך. הסבריו של ראש לשכת ראש הממשלה לשעבר, המנסים להצדיק את הנסיגה בעיני הימין, כאילו בזכותה ייעצר כל לחץ עתידי על ישראל, אין להם על מה להתבסס. יום אחרי סיום הנסיגה החד-צדדית יחל הלחץ הבינלאומי להמשיך בנסיגה, אלא שהפעם הלחץ יהיה קשה יותר, כי בבסיסו יעמוד התקדים של פינוי היישובים והשטח בלא כל תמורה מהפלסטינים. מה שישראל התנדבה לעשות בעזה יהיה הבסיס לדרישה ממנה ביהודה ושומרון. מזכיר המדינה של ארצות-הברית קולין פאוול והאירופים אומרים זאת במפורש.

מצד אחר עומד השמאל, שלנוכח הוויתור החד-צדדי חושש בצדק מהתוצאה האפשרית. אלה שהובילו משאים ומתנים במשך שנים ועדיין מאמינים שיש פרטנר לשחות עם ישראל, מתנגדים להחלטת הממשלה. ברור להם שהסיכוי שמישהו בצד הפלסטיני יסכים לשאת ולתת עם ישראל פוחת עתה פלאים. אם בכוח הטרור מקבלים הפלסטינים את שדרשו ובלא תמורה מעשית או הצהרתית, מה היגיון יש מבחינתם במשא ומתן שבו יש גם לוותר? גם אם אין כיום פרטנר רציני בצד הפלסטיני, הרי המהלך החד-צדדי עשוי לדחות את היווצרותו לעוד שנים רבות. עם זאת, השמאל בישראל יכול לרשום לעצמו עוד ניצחון אחד במאמציו להחזרת ישראל לקרבת גבולות 1967 ופירוק היישובים ביהודה ושומרון. בפעם הראשונה

ברצועת עזה כדי לשלול את יכולת הירי על שדרות. לשם כך קיים צה"ל. אם וכאשר יהיה בצד השני עם מי לדבר, יהיו פינוי היישובים ופינוי צה"ל קלפים במשא ומתן. ממשלת ישראל ויתרה עליהם ללא תמורה, והיא תקבל בתמורה רק עוד טרור. היטיב מכולם להסביר זאת ראש הממשלה שרון בהופיעו בוועידת הליכוד, כשהיה חבר כנסת מן השורה, באומרו: "המערך רוצה למסור את רצועת עזה, וגם אצלנו נשמעים קולות בעניין זה... היהודים שכחו כנראה מדוע שחררנו אותה פעמיים, ב-1956 וב-1967, מהכובש המצרי (והיה גם ניסיון קודם בסוף מלחמת העצמאות שכמעט צלח בידנו). מדוע שילמנו את המחיר שלוש פעמים? מפני שרצועת עזה איימה עלינו כשלא הייתה בידנו. מה שמוצע הוא הפקרת הביטחון של אשקלון, של קריית גת, של שדרות, נתיבות ועשרות קיבוצים ומושבים". שרון היטיב לנתח את הסכנה הטקטית הנובעת מההינתקות; הסכנה האסטרטגית חמורה ממנה.

משמעות לא רק במובן הפשטני, כלומר רקטות על אשקלון, אלא גם במובן הרחב והעמוק של המושג, קרי כניעה היסטורית

בריחה מפני הטרור, גם אם מכנים אותה "נסיגה חד-צדדית" נשאת בריחה, ותוצאותיה הוות אסון

לגל הטרור האסלאמי ומעין אמירה מובלעת לטרוריסטים: "עלו והצליחו בכוחכם זה". ספרד ברחה מעיראק עקב טרור במדריד, והישראלים ייתפסו כבורחים מעזה, מאותה סיבה. מה שהיה לנו קל לראות ולהסביר בהקשר של ספרד, אנו מעדיפים לא להבין בהקשר הפלסטיני. בריחה מפני הטרור, גם אם מכנים אותה "נסיגה חד-צדדית" נשאת בריחה, ותוצאותיה הוות אסון. ישראל צריכה להישאר על עומדה ואף לקבל החלטות קשות, אך אמיצות, בדבר השתלטות מחדש על שטחים נוספים

בתולדות הציונות עוקרת הנהגתה יישובים ללא תמורה וללא לחץ חיצוני, כאשר המחסום נפרץ בידי הימין, והשמאל ירחיב ודאי את התופעה. ממשלת ישראל גם שברה טאבו של ממש בהציעה, כאמור, לפרק יישובים בעזה ובצפון השומרון ללא שום תמורה מהפלסטינים. כאמור, אין ספק שתקדים זה ישמש את אויבי ישראל ו"ידידיה" בעתיד, בכל עת שירצו לדרוש ויתורים מסוג זה ללא שום הסכמה לגמישות מהצד השני. אם חשב ראש הממשלה כי בווייתוריו הוא ימנע לחצים בעתיד – הוא טועה. נהפוך הוא. נסיגה ישראלית ללא תמורה תהיה המודל שאליו ישאפו הפלסטינים ותומכיהם בעולם המערבי, ועתה יוקל עליהם הדבר שבעתיים.

סיכום

הנסיגה החד-צדדית המוצעת טומנת בחובה סיכון אסטרטגי, מדיני וצבאי, שגורמי ביטחון בכירים הגדירו בשלוש מילים: "רוח גבית לטרור". להגדרה ממצה זאת יש

מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים מביע את תודתו העמוקה

למרטין ג' וויטמן

על תרומתו להוצאתו לאור של עדכן אסטרטגי.